

SAGA
EGMONT

Pentti Airio

RAGNAR NORDSTRÖM
JA TALVISOTA

SAGA
EGMONT

Pentti Airio

RAGNAR NORDSTRÖM
JA TALVISOTA

Pentti Airio

Ragnar Nordström ja
talvisota

SAGA Egmont

Ragnar Nordström ja talvisota

Cover Image: Ragnar Nordström sotilaspuvussa.

CC BY 4.0

Organisation: Loviisan kaupunginmuseo

<https://finna.fi/Record/loviisakm.feaea77-55a7-4eb5-9f3c-da9bfe354c53>

Changes: colour modification, combining with an other image

Other cover image: Shutte

Copyright © 2008, 2022 Pentti Airio and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788728412077

1st ebook edition

Format: EPUB 3.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Lukijalle

Tämän kirjan julkaisemiseen antoi aiheen Loviisan Reserviupseerikerhon aloitteesta tehty päätös pystyttää muistomerkki kerhon kunniajäsenen, everstiluutnantti, laivanvarustaja Ragnar Nordströmin kunniaksi.

Teos käsittelee pääaiheenaan Sallan rintaman kulkua talvisodan aikana ja samalla Ragnar Nordströmin osuutta talvisodan tapahtumiin.

Tutkimustyön on tehnyt prikaatikenraali, sotatieteiden tohtori Pentti Airio. Esitän hänelle parhaimmat kiitokseni tehdystä tutkimuksesta.

Samalla haluan esittää kiitokseni Suomen Sotahistoriallisen Seuran puheenjohtajalle professori Pasi Kesselille siitä, että seuran kautta työlle löydettiin tekijä.

Talvisodasta on kulunut lähes 70 vuotta ja edelleen tuntuu löytyvän tutkittavaa siitä, mitkä asiat eri rintamaosuuksilla myötävaikuttivat ns. talvisodan ihmeen toteutumiseen. Sota päättyi Suomen kannalta paremmin kuin mitä sen alkaessa kukaan Suomessa tai ulkomailla saattoi uskoa.

Talvisodan alettua Suomen puolustajat saivat tehdä kaikkensa estääkseen aseistukseltaan ja miesvoimaltaan ylivoimaisen vihollisen etenemisen.

Kotirintama tunsi samanlaisen paineen vihollisen pommikoneiden rusikoidessa kaupunkeja ja tärkeitä asutuskeskuksia. Sota alkoi vuoden pimeimpänä aikana ja pimeys osaltaan masensi mielialoja. Sodan aiheuttama pelko rintamilla ja kodeissa pani koko Suomen kansan hädässään rukoilemaan apua Korkeimmalta, koska näytti siltä, että muuta apua ei ollut enää saatavissa.

Tästä teoksesta käy selvästi ilmi, miten suuri oli se ihme, ettei Suomen armeija joutunut talvisodassa antautumaan tai vetäytymään syvälle Kanta-Suomeen tuhoisin seurauksin. Viimeiset reservit, viisi pataljoonaa, siirrettiin Sallan rintamalta Kannakselle ja Viipurin länsipuolelle, missä Neuvostoliiton joukot olivat onnistuneet kerran katkaisemaan Viipurista Helsinkiin johtavan kantatien.

Talvisodan ja jatkosodan päättymisen jälkeen on Suomessa syntynyt jo kaksi sukupolvea. Suurin osa tämän ajan nuorista ei ollut kiinnostunut sotien tapahtumista. Se ilmeni siten, että sotaveteraaneja ei aluksi osattu kunnioittaa Suomen itsenäisyyden pelastajina. Tilanne korjautui vuosikymmenien aikana, mutta todennäköisesti heille ei koskaan pystytty

uskottavasti kertomaan, miten kummankin sodan loppuvaiheissa Suomen armeijan luhistuminen oli vain viikon tai korkeintaan viikkojen asia. Vihollisella oli valmis suunnitelma Suomen kansan tuhoamiseksi maan valloituksen jälkeen. Tämä suunnitelma olisi merkinnyt sitä, että huomattava osa kansasta olisi siirretty Komin ja Siperian alueille, osa siirretty tuhoamisleireille ja osa teloitettu lähes välittömästi. Jokainen tämän kirjan lukija voi miettiä, olisiko hän itse sellaisessa tilanteessa halunnut lainkaan syntyä.

Suomen kansan moraalisen selkärangan on ollut koko itsenäisyyden ajan kolme käsitettä: koti, uskonto ja isänmaa. Sotien jälkeen nämä arvot ”suomettuivat”. Käänteentekevää oli kenraali Adlof Ehrnroothin esiintyminen ja hänen sanomansa: ”Suomessa on hyvä elää ja sitä kannattaa puolustaa.”

Sotien aikana aikuisiässä ollut väestö uskoi Jumalan antamaan lupaukseen: ”Avuksesi huuda minua hädän päivänä, niin minä tahdon auttaa sinua ja sinun pitää kunnioittaman minua.” Jumala kuuli Suomen kansan rukoukset ja toteennäytetysti pelasti sen siltä kohtalolta, joka oli tullut Inkerin osaksi 1930-luvulla. Nyt meidän - tämän päivän suomalaisten - olisi kiitollisina muistettava raamatunlauseen asettama ehto: ”... ja sinun pitää kunnioittaman minua.” (Ps 50:15)

Loviisassa syyskuussa 2008

Martti Nordström

LIITTEET

Liite 1.	Tietoja sotavarusteiden määristä talvisodan alkaessa
Liite 2.	Luettelo Ruotsin armeijalta lokakuun 1939 jamaaliskuun 1940 välisenä aikana hankitusta asemateriaalista ja keskeisestä sotamateriaalista
Liite 3.	Suomalaisten joukkojen käyttöajatus.
Liite 4.	Neuvostojoukkojen todennäköinen käyttöajatus
Liite 5.	Neuvostoasevoimien jalkaväkidiivisioonan kokoonpano
Liite 6.	Erillisen pataljoonan kokoonpano
Liite 7.	Osasto Roinisen viivytystaistelu 2.-9.12.1939 Kelsinkäisen ja Sallan kirkonkylän välisellä alueella
Liite 8.	Pelkosenniemen taistelu 18.12.1939
Liite 9.	Osasto Roinisen viivytystaistelu Märkäjärveltä Salmijärvelle 11.-13.12.1939
Liite 10.	Osasto Roinisen viivytystaistelu Repoharjusta Joutsijärvelle 13.-16.12.1939
Liite 11.	Osasto Roinisen taistelu Joutsijärvellä 17.-29.12.1939
Liite 12.	Suomalaisten hyökkäys 3.-4.1.1940 Joutsijärvellä
Liite 13.	Taistelu Päävaarassa 5.-6.1.1940
Liite 14.	Puolustusjärjestelyt Märkäjärvellä 10.2.1940
Liite 15.	Ryhmä SFR:n komentosuhteet 27.2.-13.3.1940
Liite 16.	Stridsgruppen SFK:n ryhmitys ja osasto Grafströmin tiedusteluretki
Liite 17.	Ryhmitys Saijan suunnalla tammi-maaliskuussa 1940
Liite 18.	Neuvostoasevoimien hyökkäyssuunnitelma maaliskuun puolivälissä 1940
Liite 19	Ragnar Nordströmin sotilasura

Johdanto

”Ragnar Nordström oli tinkimätön periaatteen mies. Hän oli antaumuksella mukana jääkäriliikkeessä, Aunuksen retkellä, lapuanliikkeessä ja talvi- ja jatkosodan taisteluissa eikä muuttanut vakiintuneita mielipiteitään uusissa poliittisissa suhdanteissakaan. Aatteellisen toiminnan ohella Nordström loi merkittävän uran laivanvarustajana ja teollisuusyrittäjänä.”¹

Ragnar Nordström kirjoitti sodan jälkeisinä Ruotsin vuosinaan laajan muistelmateoksen, jonka julkaisemisen ehdoksi hän asetti kommunismin kukistumisen itäisessä naapurimaassamme. Tämä teos *Voitto tai kuolema* julkaistiin vasta Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen vuonna 1996, sillä tekstissä käsitellään esimerkiksi sellaisia Saksan kauppaan liittyviä maksujärjestelyjä, joihin Neuvostoliitto mahdollisesti olisi voinut puuttua.² Muistelmateos oli tehty henkilökohtaisiin muistiinpanoihin pohjautuen, jolloin yksityiskohtaisten muistikuvien tarkistaminen jäi tekemättä. Teos ei alkujaan ollut tarkoitettukaan yleiseen myyntiin, vaan lähinnä omalle suvulle kronikan tapaiseksi kerronnaksi Ragnar Nordströmin elämäntaipaleesta ja hänen elämässään tärkeänä pitämistä asioista. Jääkäri, everstiluutnantti Ragnar Nordströmin elämänohje oli saksalaisten yleisesikuntaupseerien motto: ”Wenig reden, viel tun, mehr sein als scheinen.” (Puhu vähän, tee paljon, pyri saavutuksiin vaan ei loistamaan.) Siksi monet hänen hyvistä teoistaan ovat ajan myötä painumassa unholaan.

Talvisodan syttymisestä tulee vuonna 2009 kuluneeksi 70 vuotta. Nordström ystävineen toimi ennen talvisotaa ja sen

aikana erittäin aktiivisesti sellaisen pohjoismaisen vapaaehtoisliikkeen aikaansaamiseksi, jolla voitaisiin tukea Suomen taistelua itäistä suurvaltaa vastaan. Oheisen tutkimuksen keskeisin kysymys on selvittää, mikä merkitys Ragnar Nordströmin Lapin puolustuksen vahvistamiseksi hankkimilla aseilla oli ja mitä ruotsalaisen vapaaehtoisjoukon tulo Suomen rintamalle merkitsi. Näillä molemmilla aloilla Nordström toimi huomattavasti tuloksellisemmin kuin on yleisessä tietoudessa.

Tekstiin ei ole merkitty lähteitä niiltä osin, kun ne perustuvat Ragnar Nordströmin elämäkertaan tai Pentti Airion vuonna 2008 Maanpuolustuskorkeakoululle tekemään tutkimukseen Sallan suunnan taisteluista 1939-1940.

Jääkäri, everstiluutnantti, laivanvarustaja, Loviisan 1. kunniaporvari

Gustaf Ragnar Enos Nordström syntyi vuonna 1894 Loviisassa tullivartija Gustaf Adolf Nordströmin ja Maria Josefina Björkin lapsena. Isän puolen suvun juuret ovat lähtöisin Itäiseltä Uudeltamaalta ja ne liittyvät merenkulkuun.

Nordström aloitti koulunkäyntinsä tohtorinna Öhmanin valmistavassa koulussa. Sieltä hän jatkoi alkeiskouluun. Koulunkäynnin alusta lähtien nuorta koululaista kiehtoivat kovasti Vänrikki Stoolin tarinat, Välskärin kertomukset, Ruotsin suurvalta-ajan sotakertomukset ja tarinat. Nordströmistä tuli suomalaisuusaktivisti jo nuorella iällä. Hän koki nuoruusvuosinaan 1800-luvun lopun ja alkavan uuden vuosisadan vaihteeseen ajoittuvat sortovuodet. Muistelmiensa mukaan hän halusi olla mukana vapauttamassa Suomea Venäjästä. Isä oli maanalaisen Fria Ord -lehden agentti, joka jakeli sitä Loviisassa ja lähiseudulla. Nordströmkin luki näitä julkaisuja isältään salaa.

Suurlakon aikana vuonna 1905 Nordström oli 11 vuoden ikäinen. Hän osallistui Loviisan kaupungin alueen mielenosoitukseen muiden kavereidensa tavoin. Kenraalikuvernööri Bobrikovin kuolema teki häneen niin vahvan vaikutuksen, että yksi hänen vanhimman poikansa etunimistä on Eugen, Eugen Schaumanin mukaan.